

کتاب چهارم
تاساحل آرامش

...

گرداب دروغ

نبایدهای زندگی مشترک

زندگی یادگرفتنی است.

زندگی را یاد بگیریم.

...

سرشناسه: عباسی ولدی، محسن، ۱۳۵۵ -
 عنوان و نام پدیدآور: گرداب دروغ: نیاید های زندگی مشترک / نویسنده محسن عباسی ولدی؛ تصویرگر
 محمدعلی خوشکام؛ ویراستار سیدمحمد دلال موسوی.
 مشخصات نشر: قم: آیین فطرت مشخصات ظاهری: ۲۲۳ ص.؛ مصور (رنگی): ۲۱/۵×۱۴/۵ س.م.
 فروست: تا ساحل آرامش. زندگی یادگرفتنی است. زندگی را یاد بگیریم؛ کتاب چهارم.
 شابک: دوره: ۰۸۶-۰۸۳۱-۶۰۰-۹۷۸: ۴۱۰۰ تومان: ۳-۱۲-۸۰۳۱-۶۰۰-۹۷۸
 وضعیت فهرست نویسی: فیپا
 یادداشت: کتابنامه به صورت زیرنویس. عنوان دیگر: مشکلات پیش روی تربیت در دنیای امروز.
 موضوع: تربیت خانوادگی -- جنبه های مذهبی -- اسلام
 Domestic education -- Religious aspects -- Islam*
 موضوع: والدین و کودک -- جنبه های مذهبی -- اسلام
 Parent and child -- Religious aspects -- Islam
 موضوع: رفتار والدین
 Parenting
 شناسه افزوده: خاکسار، ایمان، تصویرگر
 رده بندی کنگره: ۱۳۹۶ ج۹ ۲۲/ع/۴/۲۵۳ BP
 رده بندی دیویی: ۲۹۷/۶۴۴
 شماره کتابشناسی ملی: ۴۶۸۴۴۵۶

• **تاساحل آرامش (کتاب چهارم)** •
 نویسنده: محسن عباسی ولدی
 ناشر: آیین فطرت
 مدیر هنری و طراح جلد: سیدحسن موسی زاده
 تصویرگر: محمدعلی خوشکام
 گرافیکست و صفحه آرا: سعید صفارنژاد
 ویراستار: سیدمحمد دلال موسوی
 • www.abbasivaladi.ir •

ارتباط باناشر: ۰۲۵-۳۳۲۲۱۶۶۲
 سامانه پیامکی ناشر: ۳۰۰۰۱۵۱۵۱۰
 چاپ و صحافی: مؤسسه بوستان کتاب
 نوبت چاپ: اول / تابستان ۱۳۹۶
 شمارگان: ۲۲۰۰ نسخه
 قیمت: ۸۵۰۰ تومان
 مرکز پیش: ۰۲۵-۳۷۷۴۶۹۹۲
 با ورود به سایت زیر و خرید اینترنتی یا
 ارسال نام کتاب به سامانه پیامکی،
 کتاب را درب منزل تحویل بگیرید.
 • www.bookroom.ir •
 سامانه پیامکی: ۰۲۲ ۳۰۰۰۱۰۰۰

کلیه حقوق محفوظ است.

تقدیم به او که یک تنه ارتش خدا بود و نامش حسن عَلَيْهِ السَّلَامُ
و همسراو که بوی خدا می داد و نامش بود نرگس عَلَيْهَا السَّلَامُ
و چه گنجی پنهان شده بود در زمین زندگی شان
که مهدی عَمَّا لَلَّهِ عَمَّا لَلَّ شد و عالمی، چشم انتظار آمدنش.

فهرست تاساحلی آرامش / کتاب چهارم

- ۱۳ مقدمه ناشر
- ۱۵ درآمد

گام اول

سرعت مجاز (از افراط و تفریط پرهیز کنیم)

- ۲۲ الف) اقتصاد
- ۲۴ ب) عبادت
- ۲۷ ج) رفت و آمد
- ۲۸ د) پوشاک
- ۲۹ هـ) رفاقت
- ۳۱ و) محبت
- ۳۱ ز) تفریح
- ۳۲ ح) شوخی کردن
- ۳۳ ط) کار
- ۳۴ ی) بهداشت و نظافت

پرسش های شما

- ۳۹ تعصبات خانوادگی و دوران نامزدی
- ۳۹ سخنی با پدران و مادران
- ۴۰ سخنی با جوانان
- ۴۱ احیای شرایط دوران نامزدی
- ۴۳ تأثیر دوست ناباب بر همسر
- ۴۳ انتقال حساسیت، ممنوع

- ۴۴ تشدید رابطه محبت آمیز
- ۴۴ توجه به لذت های حلال
- ۴۴ تقویت فضای معنوی
- ۴۵ گفتگو
- ۴۵ دعا
- ۴۷ تعلق افراطی به دوست حتی پس از ازدواج
- ۴۷ خطر تعلقات افراطی
- ۴۸ مطلع کردن همسر از این وابستگی پیش از ازدواج
- ۴۸ ریشه این تعلقات

گام دوم

گرداب دروغ (به وادی دروغ نزدیک هم نشویم.)

- ۵۹ آثار دروغ
- ۵۹ الف) از بین رفتن شخصیت و احترام
- ۶۲ ب) از بین رفتن طعم ایمان
- ۶۳ ج) انحراف از مسیر حق
- ۶۳ د) فقر
- ۶۴ سه تذکر مهم
- ۶۴ الف) راست گویی به معنای بیان همه حقایق نیست
- ۶۵ ب) دروغ، کوچک و بزرگ ندارد
- ۶۵ ج) دروغ، شوخی و جدی ندارد

پرسش های شما

- ۶۹ صداقت نداشتن همسر
- ۶۹ پذیرش هزینه صداقت
- ۷۰ توجه به رفتار اشتباه در پدید آمدن بی صداقتی
- ۷۱ جبران گذشته
- ۷۱ برداشتن هر عامل وحشت زا از سر راه صداقت
- ۷۱ سپاس گذاری از خدمت های همسر

گام سوم

مرداب توهم (از مقایسه همسرمان با دیگران، دوری کنیم.)

- ۷۹ پرهیز از زیاده بینی و کم بینی

پرسش‌های شما

- ۸۵ همسر مرا با دیگران مقایسه می‌کند
- ۸۵ بلای خانمان سوزمقایسه
- ۸۶ مقایسه، راه اشتباه بیان خواسته‌ها
- ۸۶ مقایسه و اعلام نارضایتی از زندگی
- ۸۶ نکات عمومی برای جلوگیری و درمان مقایسه
- ۸۷ الف) مقابله به مثل، ممنوع
- ۸۷ ب) کم نکردن از محبت و احترام
- ۸۷ ج) توجه و پاسخ‌گویی به همه نیازها
- ۸۷ د) تقویت نکته‌های مثبت دیگران در خویش

گام چهارم

تیغ سرزنش (در تنش‌های زندگی از سرزنش استفاده نکنیم.)

- ۹۲ آثار سرزنش
- ۹۲ الف) ارتکاب همان مورد سرزنش
- ۹۳ ب) مایه سرزنش خدا در دنیا و آخرت
- ۹۴ ج) فروزان شدن آتش لجاجت
- ۹۴ د) بی‌پاک شدن برای ادامه اشتباه
- ۹۵ ه) بی‌اثر شدن سرزنش
- ۹۵ و) شعله‌ور شدن آتش کینه و دشمنی
- ۹۶ ز) ایجاد تردید
- ۹۸ بهترین عتاب، ترک عتاب
- ۹۸ بدترین سرزنش
- ۹۹ منت گذاشتن، نوعی سرزنش

پرسش‌های شما

- ۱۰۵ یک سال با همسر رفتار بدی داشتم. با عذاب وجدان، چه کنم؟
- ۱۰۵ توبه
- ۱۰۶ کسب رضایت همسر
- ۱۰۷ قدرشناسی

گام پنجم

نگاه ناخالص (در قضاوت‌هایمان سوء ظن را راه ندهیم.)

- ۱۱۲ حُسن ظن: تحلیل کارهای همسر به بهترین وجه ممکن

- ۱۱۲ آثار حُسن ظن
- ۱۱۴ آثار سوء ظن
- ۱۱۵ درمان سوء ظن
- ۱۱۵ الف) تقویت ایمان
- ۱۱۷ ب) تفکر
- ۱۱۸ ج) پرهیز از تجسس
- ۱۱۸ د) پرهیز از تحقق سوء ظن
- ۱۱۹ ه) همان طور برخورد کنیم که دوست داریم با ما برخورد کنند
- ۱۱۹ و) عبرت گرفتن
- ۱۲۰ ی) مشاوره
- ۱۲۰ پرهیز از ایجاد سوء ظن

پرسش‌های شما

- ۱۲۳ شکاکیت همسر
- ۱۲۳ ریشه‌یابی شکاکیت
- ۱۲۳ الف) رفتارهای خود انسان
- ۱۲۴ ب) رفتارهای دیگران
- ۱۲۴ ج) رفتارهای متقابل
- ۱۲۴ د) برداشت‌های اشتباه
- ۱۲۵ پرهیز از ایجاد زمینه بدبینی برای فرد شکاک
- ۱۲۵ در جریان گذاشتن همسر
- ۱۲۶ حفظ رابطه‌های محبت‌آمیز

گام ششم

قیچی عاطفه (اختلاف‌مان را با قهر حل نکنیم!)

پرسش‌های شما

- ۱۳۷ همسرم خیلی قهر می‌کند
- ۱۳۷ شکر نعمت
- ۱۳۸ گذشت و عذرخواهی، مطمئن‌ترین کار
- ۱۳۸ فراهم نکردن زمینه عصبانیت
- ۱۳۸ ریشه‌یابی
- ۱۳۹ رفتارهای مطلوب شما در برابر او

گام هفتم

دوست ناامیدی (عجله را از روش های رسیدن به مقصود، حذف کنیم.)

- ۱۴۶ کارکردهای صبر
- ۱۴۹ عوامل ایجاد و افزایش صبر
- ۱۴۹ الف) ایمان
- ۱۵۰ ب) فراموش نکردن هدف آفرینش
- ۱۵۱ ج) توجه به گذرا بودن مشکلات
- ۱۵۲ د) توجه به گذرا بودن دنیا
- ۱۵۳ ه) توجه به پاداش صبر
- ۱۵۴ و) درخواست از خدا
- ۱۵۶ ز) سفارش به صبر
- ۱۵۶ ح) وادار کردن خود به صبر
- ۱۵۷ ط) تحلیل خوش بینانه
- ۱۵۹ ی) فراموش نکردن نعمت ها
- ۱۵۹ تذکر مهم: صبر فعال، صبر ساکن

گام هشتم

خط فاصله (در ارتباط با نامحرم، حدود شرعی و اخلاقی را رعایت کنیم.)

پرسش های شما

- ۱۷۱ شبکه های اجتماعی و نرم افزارهای ارتباطی تلفن همراه
- ۱۷۱ استفاده منطقی، شرط مفید بودن
- ۱۷۲ ضررهای شبکه های اجتماعی و نرم افزارهای ارتباطی تلفن همراه
- ۱۷۳ الف) بی توجهی به نیازهای خانواده
- ۱۷۳ ب) مانع صلۀ رجم
- ۱۷۵ ج) ایجاد ارتباط های نامشروع
- ۱۷۵ د) کم شدن انگیزه برای مطالعه
- ۱۷۷ چرا با پیشرفت مخالفت؟
- ۱۷۷ تعریف دقیق پیشرفت
- ۱۷۸ پیشرفت با شبکه های اجتماعی!
- ۱۷۹ حرف واقع بینانه
- ۱۷۹ احتیاط عاقلانه
- ۱۸۱ درس گرفتن از رفتار خانوادگی رئیس جمهوری امریکا!
- ۱۸۳ با چه چیزی خودمان را سرگرم کنیم
- ۱۸۳ تفریح، نیاز اساسی زندگی انسان

- ۱۸۴ تفاوت تفریح بالهجو
- ۱۸۵ تفریح واقعی
- ۱۸۶ نکاتی هم برای کسانی که از همسرانشان می‌نالند
- ۱۸۹ **ارتباط داشتن همسر با مرد دیگر**
- ۱۹۰ نقش نگرش معنوی در حلّ این مشکل
- ۱۹۳ نگاه همه‌جانبه
- ۱۹۴ مراقبت از کمین شیطان
- ۱۹۶ پرهیز از سوء ظن
- ۱۹۶ توجه به نقش خویش در این اتفاق ناگوار
- ۱۹۹ **ارتباط زن متأهل با یک مرد**
- ۱۹۹ راه‌کارهای بیرون کردن محبت‌های نادرست از دل
- ۲۰۰ توبه
- ۲۰۲ توصیه به مردها
- ۲۰۲ توصیه به زن‌ها
- ۲۰۳ خطاب به کسانی که با این قبیل زن‌ها ارتباط برقرار می‌کنند
- ۲۰۵ **دلایل خیانت**
- ۲۰۵ عدم توجه به نیاز محبتی این افراد
- ۲۰۶ مراقبت از نگاه
- ۲۰۹ حجاب
- ۲۱۳ روابط حساب نشده میان زنان و مردان نامحرم
- ۲۱۳ گرفتار شدن در بازی‌های شیطانی
- ۲۱۶ عدم توجه مردها به نیازهای همسرانشان
- ۲۱۷ ماهواره
- ۲۱۸ ضعف معنویت
- ۲۱۹ **گفتن مسئله خیانت به همسر؟! گفتن**
- ۲۲۱ منابع

• | مقدمه‌ناشر

مجموعهٔ *تاساحل آرامش*، مباحثی است که در برنامهٔ «پرسمان تربیتی رادیو معارف»، طرح شده است. این مجموعه در بهار سال ۱۳۹۰ انتشار یافته و تا به امروز حدود پنجاه بار به دست چاپ سپرده شده است.

استقبال شما از این مجموعه، ما را برآن داشت تا در محتوا و قالب کتاب، بازنگری کنیم. امروز در حالی مجموعهٔ *تاساحل آرامش* را به دست گرفته‌اید که چند تغییر اساسی در آن ایجاد شده است: الف) پیش از این، *تاساحل آرامش*، در پنج کتاب منتشر می‌شد. سه جلد اول با موضوع «گام‌های موفقیت در زندگی مشترک» و جلد چهارم و پنجم، «پاسخ به پرسش‌های شما در زمینهٔ زندگی مشترک» بود؛ اما از این پس *تاساحل آرامش*، در چهار کتاب، منتشر می‌شود. کتاب اول در بارهٔ شناخت‌های لازم در مسیر موفقیت در زندگی مشترک است. موضوع کتاب دوم و سوم «باید»هایی است که لازم است در مسیر موفقیت در زندگی مشترک، به کار گرفته شود. کتاب چهارم هم از «نباید»های زندگی مشترک سخن می‌گوید. ب) در چاپ‌های گذشته، پرسش و پاسخ‌ها دو جلد مستقل را

به خود اختصاص داده بود؛ اما در چاپ جدید، پرسش و پاسخ‌های مربوط به هر گام، پس از پایان مباحث آن گام می‌آید. (ج) متناسب با مباحث طرح شده، متن‌هایی ادبی آمده تا علاوه بر این که لطافتی به کتاب می‌بخشد، مکملی هم برای مطالب باشد.

(د) پرسش‌هایی که پس از چاپ مجموعه *تاساحل آرامش*، در برنامه «پرسمان تربیتی خانواده» از «رادیو معارف» مطرح شده و متناسب با مباحث کتاب بوده، در چاپ جدید به کتاب، افزوده شده است.

(ه) برای هر کتاب از مجموعه *تاساحل آرامش*، نام مستقلی گذاشته‌ایم.

(و) پیش از این، *تاساحل آرامش*، از سوی انتشارات جامعه الزهراء ع و با مشارکت رادیو معارف منتشر می‌شد، از این پس، این مجموعه با همکاری انتشارات «آیین فطرت» و رادیو معارف، منتشر خواهد شد.

در این جا بر خود لازم می‌دانیم از همه کسانی که در انتشار مجموعه *تاساحل آرامش*، ما را یاری کرده‌اند، کمال تشکر و قدردانی را داشته باشیم. امیدواریم خداوند، ما را در راه استحکام بنیان خانواده، یاری کند.

سامانه پیامکی (۳۰۰۰۱۵۱۵۱۰) منتظر دریافت هرگونه نظرو پیشنهاد شما درباره این کتاب می‌ماند.

انتشارات آیین فطرت

• | درآمد

گرداب است. کارش بلعیدن است. گویی که دریا را هم می خواهد ببلعد برای خودش. سیر نمی شود این گرداب. قایق تو هر اندازه بزرگ، برای این گرداب یک لقمه است. نزدیک شدن به این گرداب، نشان شجاعت نیست، نشانه حماقت است. گرداب دروغ، قایق های زیادی را بلعیده، به زیبایی قایق خویش و برافراشتگی بادبان هایش غزه نشو.

از گرداب دروغ، فرسنگ ها اگر فاصله گرفتی، باز هم خیالت را آسوده نکن. در این دریا خطرهای دیگری هم هست. آرامش دریا فریبت ندهد، تند رفتن همیشه به معنای زود رسیدن نیست و یادت باشد که آرام رفتن هم همیشه نشانه عقل نیست. وقتی با تازیانۀ مقایسه همسفرت را می زنی، سفر به کام تو و او تلخ می شود و وقتی چوب سرزنش را بر سرش می کوبی، منتظر باش که او ساز مخالف بزند برای تو. وقتی که نگاهت مسموم می شود به زهر بدبینی، دیگر ساحل آرامش را نمی بینی.

از جایی که هستی تا ساحل آرامش، حواست به خطرها باشد؛ اما تا خدا هست، خطرها قلبت را نلرزاند. خدا را از یاد مبر! سفر بخیر مسافر!

آنچه پیش روی شماست، کتاب چهارم از مجموعهٔ تاساحل آرامش است. ما در این کتاب به «نباید»های زندگی مشترک پرداخته‌ایم؛ «نباید»هایی که بی‌توجهی به هریک از آنها می‌تواند پایه‌های زندگی را متزلزل کند.

یکی از آفات زندگی، افراط و تفریط‌هایی است که در امور مادی و معنوی انجام می‌گیرد. در گام اول از این بخش، در بارهٔ ضرورت اعتدال در ابعاد مختلف زندگی سخن گفته‌ایم.

دروغ، آسیب بزرگی در زندگی است که تنها به زندگی معنوی انسان، حمله نمی‌کند. یکی از نقاطی که دروغ به آن آسیب می‌زند، روابط میان اعضای خانواده است. گام دوم، از دروغ و آسیب‌های آن، سخن می‌گوید.

وقتی پای مقایسه‌های نابه‌جا به زندگی باز می‌شود، بسیاری از خوبی‌های زندگی، به چشم نمی‌آیند و فرد، همیشه خودش را محروم می‌بیند. از این رو، از زندگی خود، لذت نمی‌برد. گام سوم، خود را موظف می‌داند نسبت به آسیب‌های مقایسه‌هشدار دهد. سرزنش هم یکی از عوامل بروز کینه در میان اعضای خانواده است که موضوع گام چهارم است.

با وجود گمان‌های بد، نمی‌شود در کنار همسر، احساس آرامش کرد. گام پنجم به آسیب‌های سوء ظن و راه‌های مقابله با آن می‌پردازد.

قهر، نه تنها راه حل مشکلات نیست؛ بلکه یکی از عوامل تشدید اختلافات در میان اعضای خانواده است. در گام ششم به سراغ این اخلاق زشت رفته، در بارهٔ آن بحث کرده‌ایم.

می شود راه پیمودنی باشد و مقصد دست یافتنی؛ اما با عجله کردن از پیمودن راه، ناامید شویم و از مقصد، باز بمانیم. در گام هفتم، از آثار عجله و کارکردهای صبر، سخن گفته‌ایم.

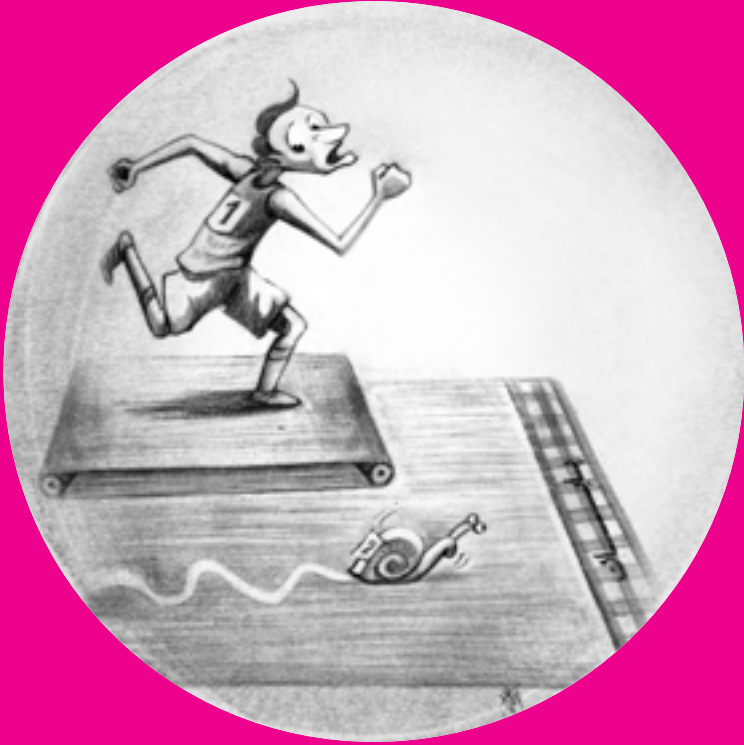
رعایت قوانین ارتباط در هر جایی، شرط موفقیت ما در زندگی است. ارتباط با نامحرم نیز قوانین خاص خود را دارد که در گام هفتم، به این قوانین و آثار بی توجهی به آن، اشاره کرده‌ایم.

«گرداب دروغ» به همراه خود ضمیمه‌ای ادبی هم دارد. «هوا پس است، هوای خودت را در سرمان بینداز» نام ضمیمه ادبی این کتاب است. ما توصیه می‌کنیم، پس از مطالعه این کتاب، حتماً به سراغ ضمیمه ادبی آن هم بروید. حال و هوایی که ضمیمه ادبی در وجودتان ایجاد می‌کند، سرمایه خوبی برای عمل کردن به مطالبی است که در این کتاب می‌خوانید.

امید است با خاموش شدن آتشفشان کینه، دل‌ها به هم نزدیک شوند و در پرتو این دوستی، قدم به قدم در مسیر آفرینش خویش، پیش برویم.

قم، شهر بانوی کرامت
تیرماه ۱۳۹۴
محسن عباسی ولدی

گام اول • سرعت مجاز •

از افراط و تفریط پرهیز کنیم

نه تند رفتن، نشانهٔ جسارت است و نه آهسته رفتن، نشان عاقل بودن. در همهٔ ابعاد زندگی، با سرعت مجاز حرکت کنیم.

اعتدال، پایه زندگی است؛ چه در زندگی فردی و چه زندگی مشترک؛ اگر چه در زندگی مشترک، نقش مهم‌تری را ایفا می‌کند. بدون اعتدال، زندگی انسان به انحراف کشیده می‌شود.^۱

مرز میان حق و باطل، همیشه به روشنی پناه دادن و گشتن نیست. مسیر حق، همیشه مستقیم است. باطل، یا به چپ می‌زند یا به راست. اندکی زاویه گرفتن از راه مستقیم، می‌شود فرسنگ‌ها فاصله از مقصد آفرینش. دشواری حق به این است که وقتی اندازه‌اش را زیاد کنی، می‌شود باطل. همین دشواری است که حق را این قدر زیبا کرده؛ مثل دشواری کار آن خوش‌نویس که وقتی کمی حروفش را بیشتر یا کمتر می‌کشد، دیگر سر کسی به تحسین، تکان نمی‌خورد و یا آن نقاشی که اگر کمی رنگ‌ها را کم و زیاد کند، دیگر کسی نگاهش را خرج آن تابلو نمی‌کند. دشواری کار آن خوش‌نویس و این نقاش، زیبایی تابلوشان را رقم می‌زند. اندازه نگه داشتن، ترازو می‌خواهد. ترازو، حرف خداست. اندازه‌هایی را که می‌دانی، نگه دار، خدا،

۱. امیر مؤمنان علی علیه السلام فرمود: «راست و چپ (افراط و تفریط) گم‌راهی است. راه درست، راه میانه است که قرآن و آثار نبوت نیز بر اساس راه میانه آمده است» (الکافی، ج ۸، ص ۶۸).

آنهايي را که نمی دانی، به تو خواهد آموخت.^۱

•••

اینک به برخی از ابعاد اعتدال در زندگی می پردازیم:

• | الف) اقتصاد^۲

در مسائل اقتصادی، نه خسیس باشیم^۳ که آبرویمان برود،^۴ به ذلت بیفتیم،^۵ رابطه دوستی مان با خانواده آسیب ببیند^۶ و در یک کلام، آرامش از زندگی مان، رخت بر بندد^۷ و نه ولخرج باشیم که در آستانه فقر قرار بگیریم.^۸

۱. امام صادق علیه السلام فرمود: «هر کس به آنچه می داند، عمل کند، آنچه نمی داند، برای او کفایت خواهد شد» (التوحید، ص ۴۱۶). در روایت دیگری آمده است: «هر کس به آنچه می داند، عمل کند، خداوند، علم آنچه را که نمی داند، به او می رساند» (الخرائج والجرائح، ج ۳، ص ۱۰۵۸).
۲. امیر مؤمنان علی علیه السلام فرمود: «بخشنده باش؛ اما ولخرجی نکن. صرفه جو باش؛ اما خسیس و سختگیر نباش» (نهج البلاغه، حکمت ۳۳).
۳. امیر مؤمنان علی علیه السلام فرمود: «بخل، تمام بدی های عیوب را در خود جمع نموده و آن، افساری است که [انسان] به وسیله آن، به سوی هر بدی ای کشانده می شود» (همان، حکمت ۳۷۸).
۴. امام رضا علیه السلام فرمود: «بخل، آبرو را می بزد» (بهار الأنوار، ج ۷۵، ص ۳۵۵).
۵. امیر مؤمنان علی علیه السلام فرمود: «هر که در مال خویش بخل ورزد، ذلیل می شود» (عمر الحکم و درر الکلم، ص ۵۸۶).
۶. امیر مؤمنان علی علیه السلام فرمود: «برای انسان خسیس، دوستی نیست» (همان، ص ۵۵۷).
۷. امام رضا علیه السلام فرمود: «برای انسان بخیل، آسایشی نیست» (بهار الأنوار، ج ۷۵، ص ۳۴۵).
۸. امیر مؤمنان علی علیه السلام فرمود: «ولخرجی، سرلوحه ناداری است» (مستدرک الوسائل، ج ۱۵، ص ۲۶۶).

اعتدال در مسائل اقتصادی، مایهٔ برکت است^۱ و در مقابل، اسراف، برکت را از خانه بیرون می‌برد.^۲ باید اقتصاد خانه را به گونه‌ای مدیریت کرد که آنچه موجود است، برای ادارهٔ خانه کافی باشد. چنین مدیریتی از نشانه‌های ایمان بوده،^۳ لازمهٔ آن هم قناعت است.^۴ به هر حال، اقتصاد خانواده، میان دو کار زشت تنگ گرفتن و اسراف کردن قرار دارد^۵ که هر کدام، نتایج بدی در پی دارد.

•••

یکی خرج می‌کند، چنان که گویی پول، علفِ خرس هم نیست، خاکِ باد آورده است. یکی چنان بخل می‌ورزد که گویی پول، جان

۱. امیر مؤمنان علی علیه السلام فرمود: «میان‌ه روی، مایهٔ رشد [مال] اندک است» (زهر *الحکم و درر الکلم*، ص ۳۰).

۲. امیر مؤمنان علی علیه السلام فرمود: «اسراف، [مال] فراوان را هم نابود می‌کند» (همان، ص ۳۶).

۳. امیر مؤمنان علی علیه السلام فرمود: «انسان، حقیقت ایمان را نمی‌چشد، مگر آن که سه ویژگی داشته باشد: فهم دین، صبر بر مصیبت‌ها، و مدیریت خوب در امر معاش» (قرب *الإسناد*، ص ۹۵).

۴. امیر مؤمنان علی علیه السلام فرمود: «قناعت، مالی است که تمام نمی‌شود» (نهج *البلاغه*، حکمت ۴۷۵).

۵. کسی برای پرسش از خرجی خانواده به محضر امام رضا علیه السلام رسید. امام علیه السلام فرمود: «خرجی خانه، میان دو کار زشت قرار دارد». [راوی می‌گوید: به امام علیه السلام گفتم: به خدا سوگند، نمی‌دانم که آن دو کار زشت چیست؟ فرمود: «خدا، رحمتت کند! آیا نمی‌دانی که خدا، اسراف و تنگ گرفتن را خوش نمی‌دارد؟ خداوند فرمود: «و [بندگان خداوند رحمان] کسانی‌اند که چون انفاق کنند، نه ولخرجی می‌کنند و نه تنگ می‌گیرند و میان این دو [روش]، حدّ وسط را بر می‌گزینند» سورهٔ فرقان (۲۵)، آیهٔ ۶۷ (بجار *الأناوار*، ج ۶۸، ص ۳۴۷).

هم نیست که به این راحتی از آن نتوان گذشت. ایمان است که سر هم برود، نباید از آن گذشت. پول اگر سرمایه رسیدن به دوست باشد، بوی خدا می دهد و اگر خریدار خشم دوست باشد، شعله آتش می شود. حواست باشد! می شود به نیت رسیدن به خانه دوست، چنان پولت را خرج کنی که به جهنم برسی. فقط بخل نیست که خریدار خشم خداست، بلکه انفاق هم می تواند پول های تو را به شعله های آتش بدل کند.^۱

•••

• (ب) عبادت

برخی همه زندگی شان، عبادت است. وقت عبادت، عبادت می کنند و وقت تفریح هم عبادت می کنند؛ گویی تمام زندگی اینها مسجد و سجاد است. چنین عبادتی دیگر شایسته نام عبادت نیست.^۲

۱. یکی از انصار، چند کودک و شش غلام داشت. او وقتی در بستر مرگ افتاد، شش غلامش را آزاد نمود؛ در حالی که مال دیگری جز این شش غلام نداشت. پس از آن که از دنیا رفت و مسلمانان، او را به خاک سپردند، ماجرای او را در مورد آزادسازی غلامان و فقر فرزندانش به رسول خدا ﷺ خبر دادند. فرمود: «اگر من اطلاع می یافتم، نمی گذاشتم جنازه او را در قبرستان مسلمانان دفن کنید؛ زیرا او کودکان خود را در حالی گذاشت و رفت که باید دست گدایی به سوی مردم دراز کنند» (علل الشرائع، ج ۲، ص ۵۶۶).

۲. رسول خدا ﷺ فرمود: «آگاه باشید که هر عبادتی را جوش و خروشی است که سرانجام، فروکش می کند. پس هر کس جوش و خروش عبادتش به سنت من جهت یابد، هدایت شده و هر که با سنت من مخالفت کند، گمراه شده و عملش بر باد رفته است. آگاه باشید که من، نماز می خوانم و می خوابم و [بعضی از روزها را] روزه می گیرم و [بعضی از روزها را] روزه نمی گیرم، می خندم و گریه می کنم. پس هر که از سنت من روی گرداند، از من نیست» (وسائل الشیعة، ج ۱، ص ۱۰۹).

پول اگر سرمایه رسیدن به دوست باشد، بوی خدا می دهد و اگر
خریدار خشم دوست باشد، شعله آتش می شود. حواست باشد!

•••

معنای عبادت را خوب بفهم. عبادت، فقط این خم و راست شدن‌ها و زیان تکان دادن‌ها و نخوردن‌ها نیست. تو باید معنای عبادت را خوب بفهمی؛ وگرنه عمری عبادت می‌کنی و در نامه عملت به جای عبادت، معصیت می‌نویسند. می‌شود نماز خواند و شایسته عتاب صاحب نماز هم شد.^۱

•••

برخی هم عبادت را طوری معنا می‌کنند که مناسک دینی، جایی در آن ندارد. گاهی هم برای کار خود، توجیهات عجیبی می‌آورند؛ مثل این‌که: «دلت پاک باشد، کافی است» یا این‌که: «ما به جای این که خم و راست شویم، به مردم خدمت می‌کنیم که عبادت، بجز خدمت خلق نیست». بی‌اعتنایی به عبادت‌هایی که از دستوره‌های صریح دین است، عواقب خطرناکی برای ما دارد.^۲

•••

معنای بندگی را خوب بفهم. نمی‌شود بنده بود؛ اما در برابر معبود، خم نشد. فکر نکن که اگر شب و روزت را خرج خدمت به خلق

۱. سه نفر از زنان خدمت رسول خدا ﷺ رسیدند. یکی از آنها گفت: «همسر من، گوشت نمی‌خورد». دیگری گفت: «همسر من، عطر نمی‌زند». سومی هم گفت: «همسر من، کاری به همسرانش ندارد». تا رسول خدا ﷺ این حرف‌ها را شنید، به پا خاست و در حالی که ردایش روی زمین کشیده می‌شد، بر منبر رفت و پس از حمد و ثنای الهی فرمود: «برخی از اصحاب مرا چه شده که گوشت نمی‌خورند و عطر نمی‌زنند و با زنان، کاری ندارند؟ آگاه باشید که من، گوشت می‌خورم و عطر می‌زنم و در کنار همسرانم قرار می‌گیرم. پس هر کس از روش من روی بگرداند، از من نیست» (الکافی، ج ۵، ص ۴۹۶).

۲. «إِنَّ الَّذِينَ يَسْتَكْبِرُونَ عَنْ عِبَادَتِي سَيَدْخُلُونَ جَهَنَّمَ دَاخِرِينَ» در حقیقت، کسانی که از پرستش من کبر می‌ورزند، به زودی، خوار در دوزخ در می‌آیند» (سوره غافر (۴۰)، آیه ۶۰).

خدا کنی؛ اما به نمازت بی اعتنا باشی، شایسته نام مقدّس بنده می‌شوی. خدمت به خلق خدا، عبادت بزرگی است؛ اما عبادت، بجز خدمت خلق هم هست^۱.

•••

• (ج) رفت و آمد

برخی از خانواده‌ها به قدری در رفت و آمدهای فامیلی، اهل زیاده‌روی هستند که تمام زندگی‌شان، مختل می‌شود. وقتی هم که به آنها اعتراض می‌کنید، می‌گویند: باید به صلّه ارحام، اهمّیت داد!

•••

صبح تا عصر که دنبال روزی می‌دوی. به خانه که می‌رسی، نفس نفس می‌زنی. آدم دلش نمی‌آید کلامی با تو حرف بزند. وقتی گلوبی تازه می‌کنی و دراز می‌کشی، نفس نفس زدنت به خُر و پُف تبدیل می‌شود. بیدار که شدی، با آماده رفتن می‌شوی یا مهتای آمدن کسی. مرا می‌بینی؟ منم! همسرت! همان که سال‌هاست با هم ازدواج کرده‌ایم. شناختی؟ مرا هم ببین. من هستم.

•••

برخی هم به قدری نسبت به رفت و آمدهای فامیلی بی‌اعتنا می‌شوند که گویی هیچ کس و کاری ندارند^۲.

۱. امام صادق علیه السلام فرمود: «أولین چیزی از اعمال بنده که محاسبه می‌شود، نماز است. اگر پذیرفته شد، باقی اعمال هم پذیرفته می‌شود» (*الکافی*، ج ۳، ص ۲۶۸).

۲. امیر مؤمنان علی علیه السلام فرمود: «از جمله گناهانی که مرگ و نابودی را شتاب می‌بخشد، قطع رَحِم است» (*وسائل الشیعه*، ج ۱۲، ص ۲۷۳).

•••

ما اگر پشت کوه زندگی می‌کردیم، فرقی با الآن که در میان مردم هستیم، چه بود؟ صبح تا عصر که تو نیستی و من با این بچه‌ها تنها هستم. عصر که می‌آیی، نشسته و ننشسته، چشمت را به جمال این قاب جادویی روشن می‌کنی و تا شب، پایت را به سوی او دراز می‌کنی. تا بوی آمدن کسی می‌آید، به هم می‌ریزی و هنوز، زبان باز نکرده‌ام که بگویم برویم ... دهانم را می‌بندی. راستی قبول داری ما هم آدمیم و آدم‌ها، زندگی اجتماعی دارند؟!

•••

• (د) پوشاک

نه با لباس فروشی‌ها و کفش فروشی‌های شهرمان قرارداد ببندیم، نه به گونه‌ای بگردیم که در کوچه و خیابان، کسی دلش بسوزد و لباسش را به ما بدهد!

•••

به یکی باید گفت: کاش نو و کهنه را برایم تعریف می‌کردی تا بدانم تصویر تو از نو و کهنه چیست. یک بار به لباس‌های صف کشیده‌ات نگاه کن. کدام یک از این لباس‌های روی هم انباشته را حتی با چشم پوشی، می‌شود کهنه نامید؟

به یکی هم باید گفت: کمی دیگر که از این لباس استفاده کنی، در خیابان که راه می‌روی، لازم نیست دست، دراز کنی. همین که مردم نگاهت کنند، دستشان در جیبشان می‌رود و لبشان به دعا برای تو

۱. امیرمؤمنان علی علیه السلام فرمود: «پرهیزگاران در لباس پوشیدن، راه میانه را پیش می‌گیرند» (نهج البلاغه، خطبه ۱۹۳).

باز می‌شود! نکند از نگاه دل سوزانهُ مردم لَدَت می‌بری؟ خدا نکند!

•••

• (ها) رفاقت

برخی در ارتباط با دوستانشان، به قدری زیاده‌روی می‌کنند که گویا خانه‌شان، کاروان سراسر است. مردم به چنین افرادی «رفیق باز» می‌گویند.

•••

می‌گویم خوب است روی سر درِ خانه‌مان تابلویی بزنیم این چنین: «به کاروان سرای دوستان، خوش آمدید!». این طور بهتر است. خانه ما که برای من و تو نیست. برای تو و دوستان توست و تو هم ازدواج نکرده‌ای؛ یک مهماندار، استخدام کرده‌ای. حلقه‌های رفاقتی تو، خانه را برای من و تو، تنگ کرده. من فکر می‌کردم اگر با تو ازدواج کنم، می‌شوم متن زندگی‌ات؛ اما حالا می‌بینم که تو، زندگی‌ات متن داشت و حاشیه‌اش کم بود. مرا گرفتی که حاشیه زندگی‌ات خالی نباشد. حالا زندگی تو، هم متن دارد و هم حاشیه؛ ولی تو، متن زندگی من هستی؛ اگر چه جز اندکی، متن زندگی من، همیشه جای خالی است.

•••

برخی هم وقتی ازدواج می‌کنند، دوستانشان را فراموش می‌کنند؛ گویا هیچ رفیقی نداشته‌اند.^۱

۱. امیر مؤمنان علی علیه السلام فرمود: «از دست دادن دوستان، مایه غربت است» (نهج البلاغه، حکمت ۶۵).

یک بار به لباس‌های صف کشیده‌ات نگاه کن. کدام یک از این
لباس‌های روی هم انباشته را حتی با چشم پوشی، می‌شود کهنه
نامید؟

• | (و محبت

نه به اندازه‌ای افسار گسیخته به هم محبت کنیم که جمع و خلوت، برایمان یکی باشد، نه به قدری دریغ بورزیم که همسرمان از ما گدایی محبت کند.

•••

مهمانی دیروز، برایم مایه عبرت بود. زن و شوهری را دیدم که حواسشان نبود در مهمانی هستند و چندین جفت چشم، نگاهشان می‌کند. شاید هم فکر می‌کردند چشم‌ها، توان دیدن ادا و اطوارهایشان را ندارند و گوش‌ها، این همه زبان ریختن را نمی‌شنوند. ما متأهل‌ها به کنار، تو خهی به جوان‌های مجرد هم نداشتند که دلشان همسر می‌خواهد و ... بعد به خودم نگاه کردم و تو که در خلوت خانه هم که هستیم، گویی چند جفت چشم به ما خیره شده و چند جفت گوش هم تیز شده برای دیدن ما و شنیدن حرف‌هایمان. راستی می‌خواهی از فردا یا همین امروز، وقتی که آمدی، سر به زیر با هم حرف بزیم و تو با همان کت و شلوارت در خانه بنشین و من هم چادرم را بپوشم؟! اگر خواستی مرا صدا بزنی، به همان سنگینی‌ای صدا بزنی که زن همسایه را صدا می‌زنی و کمی سنگین‌تر با من حرف بزنی. وقتی خسته شدم، دستم را مثل کاسه می‌کنم و در مقابلت می‌گیرم. اگر دلت سوخت، کمی دانه محبت در آن بریز!

•••

• | (زاتفریح

نه تمام زندگی‌مان را تفریح اشغال کند که از کارهای دیگر باز

بمانیم،^۱ نه آن را بر خود، حرام کنیم.^۲

•••

برخی هنوز تکلیف خودشان را با زندگی معلوم نکرده‌اند. زندگی می‌کنند برای تفریح کردن یا تفریح می‌کنند که بتوانند زندگی کنند. تفریح، اصل زندگی است یا نمک آن؟ اینها به قدری سرشان را گرم کرده‌اند که مغزشان، آب شده.

برخی هم تکلیف خودشان را با این دنیا تعیین نکرده‌اند. معلوم نیست اینها در کجا زندگی می‌کنند؟ دنیا، دنیاست. انسان، انسان است. انسان در دنیا خسته هم می‌شود. تفریح که تلف کردن وقت نیست؛ جان گرفتن برای کار دوباره است. انسان باشی و در دنیا باشی و تفریح نداشته باشی...؟! چه بگویم؟

•••

• (ح) شوخی کردن

نه آن چنان با خانواده خشک و جدی برخورد کنیم که گویا خانه، محیطی کاملاً رسمی است^۳ و نه این که به قدری شوخی کنیم که

۱. امیر مؤمنان علی علیه السلام فرمود: «هر که زیاد به سرگرمی بپردازد، عقلش کم می‌شود» (عمر الحکم و درر الکلم، ص ۶۱۵).

۲. امام صادق علیه السلام فرمود: «در حکمت آل داوود، چنین آمده است: "سزاوار است مسلمان خردمند، زمانی را به اعمال میان خود و خداوند، اختصاص دهد و زمانی را به دیدار برادرانی اختصاص دهد که در باره امور آخرت با هم گفتگو می‌کنند و زمانی را با خوشی‌های حلال، سپری کند که این زمان، به آن دو وقت دیگر کمک خواهد کرد"» (الکافی، ج ۵، ص ۸۷).

۳. یونس شیبانی می‌گوید: امام صادق علیه السلام به من فرمود: «شوخی شما با یکدیگر، چگونه است؟ [آیا با هم شوخی می‌کنید؟]». گفتم: اندک. فرمود: «این گونه نباشید؛ زیرا شوخی کردن از خوش اخلاقی است و تو به وسیله آن،

هیبتمان از بین برود^۱ و یا این که طرف مقابل را از خود ناراحت کنیم^۲.

•••

من و تو اگر با هم جمع بشویم و تقسیم بر دو، می شویم حدّ میانه. اگر از این ستون های خانه، یک بار شوخی دیدیم و شنیدیم، از تو هم شنیده ایم. مثل این که قالب صورت تو را برای خندیدن نساخته اند و زیانت هم بلد نیست برای گفتن چند کلمه بامزه بچرخد. نکند می ترسی اگر بخندی، قیافه ات در همان حالت خنده بماند و دیگر برنگردد یا اگر زیانت را برای دو تا کلمه بامزه بچرخانی، همین طور بچرخد و دیگر نایستد؟ نترس! تو بخند. برگشتن قالب صورتت با من. تو این زبان را بچرخان، نگه داشتنش با من. من هم که خودم عیبم را می دانم. به قدری شوخی کرده ام که اگر همین الآن، کس و کارم از دنیا بروند و گریه کنم، همه از گریه ام، خنده شان می گیرد. دیگر کسی باور نمی کند که من می توانم جدی هم باشم. فکر کنم اگر این جماعت بر سر جنازه ام حاضر شوند، حس شوخی شان با من گل کند!

•••

• (ط) کار |

نه به قدری به کار پردازیم که از توجه به همسر و فرزندان، معنویت

برادرت را شاد می کنی. رسول خدا ﷺ برای این که کسی را شاد کند، با او شوخی می کرد» (همان، ج ۲، ص ۶۶۳).

۱. امیر مؤمنان علی علیه السلام فرمود: «شوخی زیاد، هیبت را از بین می برد» (غرر الحکم و درر الکلم، ص ۵۲۵).

۲. امیر مؤمنان علی علیه السلام فرمود: «شوخی [بی جا]، کینه بر جای می گذارد» (تحف العقول، ص ۸۶).

و عبادت، رفت و آمد و صلۀ رحم، غافل شویم و نه آن قدر بی‌اعتنا که از نظر اقتصادی دچار تنگنا شویم.^۱

• (ی) بهداشت و نظافت

نه تا مرز وسواس به بهداشت، حساس شویم و نه آن که به اندازه‌ای بی‌اعتنا باشیم که دیگران، از نشست و برخاست با ما بیزار باشند.

•••

- با این حالی که تو داری، به گمانم اگر تو را به بهشت هم ببرند، اول، خانهٔ بهشتی‌ات را می‌شویی و بعد در آن اقامت می‌کنی. خوب است خدا، آب را آفرید؛ اما کاش مدتی آب خانه‌مان قطع می‌شد تا ببینم تو چه‌طور زندگی می‌کنی. به قدری به تمیزی حساس شده‌ای که من، با کتیفی دوست شده‌ام. یادت هست چند روز پیش، دوروز ماندی خانهٔ مادرت؟ وای چه قدر من آن دوروز راحت بودم! دوروز نفس کشیدم. راستی حال مادرت خوب است؟ نمی‌خواهی سری به او بزنی؟ چند روزی برو در کنارش بمان. باور کن ثواب دارد.

- هی بگو: «چرا لقمه که می‌گیرم، نمی‌خوری و دور از چشم من می‌گذاری زیر سفره. بعد هم لقمه‌ام را می‌گذاری کنار نان خشک‌ها».

خب، خدا خوبت کند، از بیرون که می‌آیی، خودت را بو کن، دست‌هایت را نگاه کن، زیر ناخن‌ت را چند لحظه‌ای تماشا کن! من مانده‌ام تو خودت چه‌طور لقمه می‌گیری و می‌خوری؟ خودم دیده‌ام که گاهی چشمانت را می‌بندی و می‌خوری. تو اگر می‌خواهی محبتت

۱. امام صادق علیه السلام فرمود: «آن که در کار طهارت و نماز، کاهل باشد، در او خیری برای آخرتش نیست و آن که در آنچه زندگی‌اش را سر و سامان می‌دهد، کاهل است، در او خیری برای دنیایش نیست» (الکافی، ج ۵، ص ۸۵).

را به من ثابت کنی، برایم لقمه نگیر. این جور بیشتر می فهمم که دوستم داری. اگر می خواهی خیلی بیشتر بفهمم که دوستم داری، کمی به خودت برس، به خاطر من. باشد؟

...